บทที่ 2

สอบสวนเอกสาร

2.1 ชีววิทยาบางประการของปลาหมู

ปลาหมูสกุล *Botia* ถูกค้นพบและมีประวัติการตั้งชื่อโดยมีปลาหมู *Botia almorhae* Gray, 1831 ซึ่งพบในอุตตระประเทศ ประเทศอินเดีย เป็นชื่อชนิดต้นแบบ (Type species) ของสกุลนี้ Eschmeyer *et al.* (2000) ได้รวบรวมหลักฐานและบันทึกว่าปลาสกุลนี้มีอยู่ 42 ชนิดในโลก สำหรับการจัดลำดับในทางอนุกรมวิธานจากข้อมูลของ Nelson(1994) แสดงว่าอยู่ใน Phylum Chordata; Subphylum Vertebrata; Superclass Gnathostomata; Grade Teleostomi; Class Actinopterygii; Subclass Neopterygii; Division Teleostei; Subdivision Euteleostei; Superorder Ostariophysi; Order Cypriniformes; Superfamily Cobitoidea; Family Cobitidae; Subfamily Botiinae; Genus *Botia* ในอดีตปลาหมูสังกัดอยู่ในครอบครัว Cyprinide ซึ่งก็คือ Cyprinidae ที่มีสมาชิกต่างกันมากมาย ปัจจุบันจึงถูกจัดใหม่ออกมาเป็นครอบครัว Cobitidae เนื่องจากมีลักษณะเด่นที่แตกต่างไปจากพวกที่คงอยู่ในครอบครัว Cyprinidae ที่สำคัญคือ มีชิ้นกระดูก lateral ethmoid ลักษณะเป็นเงี่ยงขยับกางออกได้จึงมีผู้เรียกเงี่ยงนี้ว่า erectile spine ซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่ต่อกับกระดูก orbitosphenoid ขณะกางส่วนปลายจะมีลักษณะยื่นยาวโผล่ออก ขณะพับจะซ่อนอยู่ในร่องบริเวณใต้ตา เงี่ยงนี้มีไว้เพื่อป้องกันตัวเองจากตัวห้ำ นอกจากนั้นยังมีกระเพาะลมสองตอน โดยบริเวณกระเพาะลมส่วนหน้าจะมีกระดูก Weberian apparatus มาห่อหุ้มจนมีลักษณะหรือถูกเรียกว่า osseous capsule ปลาในครอบครัวนี้ถูกจัดว่ามี otolith ใน utriculus ใหญ่ที่สุด (Gray, 1831; Weber and de Beaufort, 1916; Smith, 1945; Munro, 1955; Lengy and Krauthamer, 1961; Berg, 1965; Taki, 1974; Talwar and Jhingran, 1991; จิราวรรณ คำธร, 2542)

ลักษณะเด่นของปลาหมูสกุล *Botia* คือ มีรูปร่างยาวรี (oblong) ลำตัวแบนข้าง (compressed) มีหนวด 2 คู่บริเวณจะงอยปาก (rostral barbels) และอีก 1 คู่ที่บริเวณขากรรไกรบน (maxillary barbels) ในบางชนิดพบว่า mental lobe เปลี่ยนไปเป็นหนวดอีก 1 คู่ Adler (1975) กล่าวว่าบริเวณปลายหนวดมีประสาทที่สามารถรับสัมผัสเกี่ยวกับเรื่องของรสชาดได้ ปลาสกุลนี้มีริมฝีปากหนา ปากอยู่ปลายสุดของหัวโดยเยื้องลงทางด้านล่างเล็กน้อย (subterminal) จมูกรูหน้ามีลักษณะเป็นท่ออยู่ชิดกับจมูกรูหลังซึ่งไม่เป็นท่อ ไม่มีเยื่อใสปกคลุมตา เงี่ยงใต้ตาแยกเป็นง่าม ครีบหางเว้าลึก ลำตัวปกคลุมด้วยเกล็ดเรียบ (cycloid scale) ที่มีขนาดเล็กมากและฝังมิดอยู่ใต้ผิวหนังชั้นนอก บริเวณส่วนหัวไม่มีเกล็ด เส้นข้างตัว (lateral line) สมบูรณ์

ปลาสกุล *Leptobotia* Bleeker, 1870 และ *Parabotia* Dabry, 1872 เป็นสกุลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับสกุล *Botia* แต่มีความแตกต่างกันตรงที่ทั้งสองสกุลดังกล่าวมีรูปร่างทรงกระบอกยาว และมีเงี่ยงใต้ตาที่ไม่แยกเป็นง่าม พบในลุ่มน้ำแยงซีประเทศจีนและภาคเหนือของประเทศเวียตนาม

ปลาสกุล *Botia* Gray,1831 มีชื่อพ้องอยู่ 4 ชื่อคือ *Diacantha* Swainson, 1839, *Hymenophysa* McClelland, 1839, *Syncrossus* Blyth, 1860 และ *Sinibotia* Fang,1936 ตามลำดับ (Eschmeyer *et al.*, 2000)ด้วยลักษณะบางประการที่แตกต่างกันดังจะกล่าวต่อไป ปลาหมูทั้งหมดในสกุล *Botia* ที่มีการบรรยายหรือตั้งชื่อวิทยาศาสตร์แล้ว (nominal species) ประมาณ 42 ชนิด สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 สกุลย่อย โดย Taki (1972) ได้แสดงรายละเอียดไว้ดังนี้

1. Subgenus *Hymenophysa* ไม่มีหนวดที่คาง ช่องว่าง fontanelle บนกระโหลกกว้าง กระเพาะลมส่วนหน้ามีบางส่วนถูกห่อหุ้มด้วย osseous capsule กระเพาะลมส่วนท้ายมีขนาดใหญ่ ด้านบนของกระดูก supraethmoid แคบ ปลาหมูในสกุลย่อยนี้ Taki (1972) ยังรายงานว่าสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่ม *hymenophysa* มี rostral และ maxillary barbels ยาว mental lobes มีขนาดเล็ก ไม่มี fleshy papillae สำหรับอีกกลุ่มคือ *modesta* นั้น มีลักษณะตรงข้ามกับกลุ่ม *hymenophysa* ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มีการกระจายพันธุ์อยู่บริเวณคาบสมุทรอินโดจีน และ Indo-Australian Archipelago
2. Subgenus *Botia* มีหนวดที่คาง ช่องว่าง fontanelle แคบกว่า Subgenus *Hymenophysa* กระเพาะลมส่วนหน้าถูกห่อหุ้มด้วย osseous capsule เกือบทั้งหมด กระเพาะลมส่วนท้ายมีขนาดใหญ่หรืออาจจะมีขนาดเล็ก ส่วนบนของกระดูก supraethmoid อาจจะกว้างหรือแคบ กระจายพันธุ์อยู่ในเขตประเทศปากีสถาน อินเดีย บังคลาเทศ เมียนมาร์ และไทย
3. Subgenus *Sinibotia* ไม่มีหนวดที่คาง ไม่มีช่องว่าง fontanelle บนกระโหลก กระเพาะลมส่วนหน้าทั้งหมดถูกห่อหุ้มด้วย osseous capsule กระเพาะลมส่วนท้ายลดรูป มีการกระจายอยู่ในเขตประเทศจีน ภาคเหนือของประเทศเวียตนาม

ในเรื่องของการดำรงชีวิตของปลาหมู ปลาหมูอาศัยอยู่บริเวณที่เป็นแหล่งน้ำไหลและต้องเป็นน้ำสะอาด มีออกซิเจนที่ละลายน้ำสูง จึงมักพบอาศัยอยู่ตามพื้นท้องน้ำที่เป็นพื้นทรายหรือกรวด บางชนิดก็หลบซ่อนตัวอยู่ตามตอไม้ อาจพบว่าอยู่รวมกันเป็นฝูง แต่บางชนิดก็มีการครองอาณาเขต (กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2535 ; Mills, 1997) แม้ว่าปลาหมูจะอาศัยอยู่ตามพื้นท้องน้ำ แต่ก็เป็นปลาที่สามารถฮุบหายใจเอาอากาศได้โดยตรง ในกรณีที่ถูกนำขึ้นมาจากน้ำจะยังคงมีชีวิตอยู่ได้นานเมื่อเทียบกับปลาชนิดอื่น (จิราวรรณ คำธร, 2542) Grzimek (1973) รายงานว่า อาหารในธรรมชาติของปลาหมูเป็นพวกตัวอ่อนแมลง บางชนิดก็พบว่ากินซากพืชซากสัตว์เป็นอาหาร

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีรายงานโดย Taki (1972), Menon (1992) และ Nelson (1994) ว่าปลาในสกุลนี้พบกระจายพันธุ์อยู่ในบริเวณภูมิภาคเอเชียใต้ตั้งแต่ประเทศปากีสถาน อินเดีย บังคลาเทศ รวมทั้งพม่า ไทย ลาว กัมพูชา เวียตนาม จีน มาเลเซีย เกาะสุมาตรา เกาะชวา และเกาะบอร์เนียว (ภาพที่ 1) แต่ไม่มีการรายงานว่าพบในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ (Herre, 1953) และศรีลังกา (Munro, 1955)

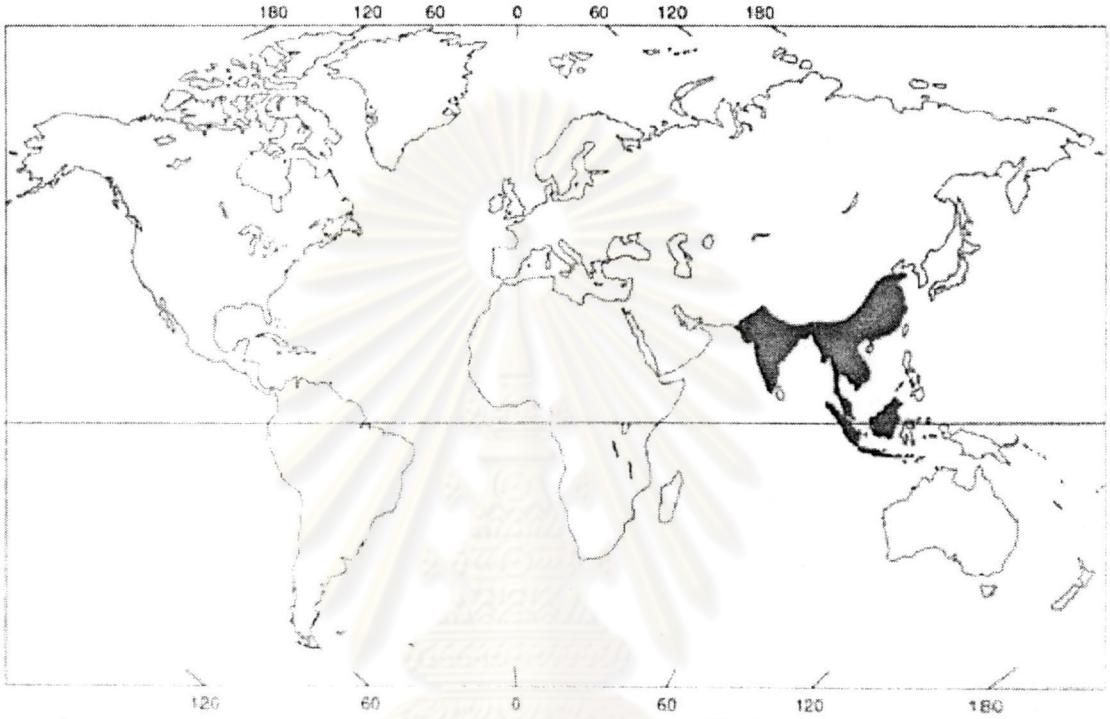

ภาพที่ 1 ขอบเขตการกระจายของปลาหมูสกุล *Botia* ของโลก (พื้นที่สีดำ)
(ที่มา : Herry, 1953; Munro, 1955; Taki, 1972; Menon, 1992; Nelson, 1994)

2.2 การศึกษาปลาหมูในประเทศไทย

งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับเรื่องอนุกรมวิธานของปลาหมู (*Botia* spp.) ในประเทศไทย เป็นการสำรวจชนิดที่มีอยู่ในแหล่งน้ำตามที่ต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยในด้านการประมง และการใช้กฎหมายคุ้มครองสำหรับปลาหมูบางชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ได้ทำการรวบรวมและเสนอชื่อที่เสนอไว้โดยเรียงตามลำดับก่อนหลังดังต่อไปนี้คือ

กรมการประมง กระทรวงเศรษฐการ (2477) สำรวจพันธุ์ปลาในประเทศสยาม (โดย ดร. H.M. Smith) พบปลาหมู 4 ชนิดคือ *Botia beauforti*, *B. horae*, *B. hymenophysa*, และ *B. modesta*

Suvatti (1936) จัดทำบัญชีรายชื่อปลาของประเทศไทยจากผลงานที่บันทึกหรือจดหมายเหตุของ ดร. H. M. Smith มีชื่อปลาหมู 5 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. berdmorei, B. horae, B. hymenophysa* และ *B. modesta*

Smith (1945) ศึกษาปลาน้ำจืดในประเทศไทยระหว่าง ค.ศ.1923-1935 พบปลาหมูทั้งหมด 6 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. horae, B. hymenophysa, B. lecontei, B. lucasbahi* และ *B. modesta* พร้อมรายละเอียดของแต่ละชนิด

มัศยจิตรการ และ โชติ สุวัตถิ (2493) เสนอภาพวาดปลาในประเทศไทยโดยการมอบหมายของ ดร. H.M. Smith มีภาพวาดปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia beauforti* และ *B. hymenophysa*

Günther (1959) ได้รวบรวมพันธุ์ปลาน้ำจืดของโลก มีรายงานว่าพบปลาหมูจากประเทศไทย 7 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. berdmorei, B. hymenophysa, B. horae, B. lecontei, B. lucasbahi* และ *B. modesta*

Klausewitz (1959) รายงานการพบปลาหมูชนิดใหม่จากประเทศไทย และได้เสนอชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Botia sidthimunki* พร้อมแสดงลักษณะที่แตกต่างจากชนิดอื่น ๆ

ดำริห์ สมใจวงษ์ (2505) ทำการสำรวจสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยรั้วไซมานในบริเวณปากแม่น้ำท่าจีน จ.สมุทรสาคร พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

สมเจตน์ จุลพงษ์ (2505) สำรวจชนิดปลาที่ใช้ทำเค็มและตากแห้งที่ขายในตลาดเก่าถนนเยาวราช สะพานปลากรุงเทพฯ และตลาดนัดท้องสนามหลวง พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

เฉลิมวิไล ชื่นศรี (2506) สำรวจพันธุ์ปลาสวยงามที่มีผู้นำเข้ามาเลี้ยงในกรุงเทพมหานคร พบว่าปลาหมู *Botia macracantha* ซึ่งเป็นปลาพื้นเมืองของเกาะสุมาตรา และบอร์เนียว มีการนำเข้ามาเลี้ยงเป็นปลาสวยงามตั้งแต่ปี พ.ศ.2501

ไพฑูรย์ ศรีสมทรัพย์ (2507) สำรวจสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยลี่ใน จ.ลพบุรี พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

ปรีชา เธียรเจริญ (2507) สำรวจสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยเครื่องมือโพงพางหลัก ที่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

ทองสืบ ทวีสิทธิ์ (2507) สำรวจสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยยอขันช่อในท้องที่ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

สมเดช ศรีโกมุท (2507) สำรวจสัตว์น้ำที่จับได้ด้วยเครื่องมือเสา (โพงพาง) ที่ จ.อยุธยาพบ ปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

Tongsanga and Kessunchai (1964) ศึกษาประชากรปลาใน จ.พระนครศรีอยุธยา พบ ปลาหมู 3 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. hymenophysa* และ *B. modesta*

ทศพร วงศ์รัตน์ (2508) ได้รายงานผลการศึกษาปลาสร้อยที่หนองบางงู จ.ราชบุรี พร้อมการ พบปลาชนิดอื่นด้วย สำหรับปลาหมูมี 5 ชนิดคือ *Botia lucasbahi, B. hymenophysa, B. berdmorei* และอีก 2 ชนิดไม่สามารถตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์ได้

วิสันต์ มีสวัสดิ์ (2508) ทำการสำรวจการประมงที่แก่งหลวง อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย พบ ปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

ธีรพันธ์ ภูคาสวรรค์ (2509) สำรวจพันธุ์ปลาน้ำจืดก่อนการเก็บกักน้ำในบริเวณเขื่อนอุบล รัตน์ จ.ขอนแก่น ด้วยวิธีการล้อมอวนแล้วเบื่อด้วยโล่ติ๊น พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

ไพฑูรย์ สกุลโพน (2509) สำรวจพันธุ์ปลาน้ำจืดในหนองหาร จ.สกลนคร พบปลาหมู 2 ชนิด คือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

Thiemmedh (1966) รวบรวมรายชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อภาษาอังกฤษ และชื่อภาษาไทยของ ปลาในประเทศไทย เพื่อการอ้างสถิติในการออกกฎหมายและบังคับใช้ มีรายชื่อปลาหมูไว้ 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

ถวัลย์ ชูขจร (2510) สำรวจพันธุ์ปลาที่จับได้ด้วยข่าย และเบ็ดราว บริเวณเขื่อนภูมิพล จ.ตาก พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

Suvatti (1967) จัดทำบัญชีรายชื่อสัตว์ของประเทศไทย มีรายงานปลาหมูไว้ 7 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. berdmorei, B. horae, B. hymenophysa, B. lecontei, B. lucasbahi* และ *B. modesta* แต่ไม่มีรายงานว่าพบชนิด *B. sidthimunki*

Taki (1972) รายงานการพบปลาหมูชนิดใหม่ที่ยังไม่เคยมีรายงานมาก่อน 1 ชนิด คือ *Botia eos* จากประเทศไทยและลาว พร้อมทั้งอธิบายถึงการจัดแบ่งเป็น 3 สกุลย่อยคือ สกุลย่อย *Botia, Hymenophysa* และ *Sinibotia*

วัฒนา ลีลาภัทร (2520) ศึกษาชนิดปลารวมถึงการประมงในแม่น้ำชี พบว่ามีปลาหมูอยู่ 3 ชนิดคือ *Botia hymenophysa, B. lecontei* และ *B. modesta*

คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2523) จัดทำคู่มือวิเคราะห์พรรณปลา มีปลาหมูที่วิเคราะห์ชนิดไว้ทั้งหมด 8 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. berdmorei, B. eos, B. hymenophysa, B. lecontei, B. modesta, B. morleti* และ *B. sidthimunki*

สมโภชน์ อัคคะทวีวัฒน์ (2523) ศึกษาถึงปลาน้ำจืดที่มีคุณค่าของไทย มีรายงานว่าพบปลาหมู 6 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. hymenophysa, B. lucasbahi, B. modesta, B. morleti* และ *B. sidthimunki*

Suvatti (1981) ทำบัญชีรายชื่อปลาของประเทศไทย มีรายงานปลาหมูที่พบทั้งสิ้น 8 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. berdmorei, B. horae, B. hymenophysa, B. lecontei, B. lucasbahi, B. modesta, B. sidthimunki* และอีก 1 ชนิด เป็นปลาหมูจากต่างประเทศที่นำเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทยคือ *B. macracanthus*

วันเพ็ญ มีนกาญจน์ (2529) จัดทำหนังสือเผยแพร่ความรู้ทางด้านวิชาการเกี่ยวกับพันธุ์ปลาน้ำจืด รายงานปลาหมูไว้รวม 4 ชนิดคือ *Botia horae, B. hymenophysa, B. modesta* และ *B. sidthimunki*

จงดี ศรีนพรัตน์วัฒน (2530) สำรวจโปรโตซัวที่เป็นปรสิตภายนอกของปลาน้ำจืดบางชนิด สำหรับปลาหมู *Botia hymenophysa*, *B. lucasbahi* และ *B. modesta* ตรวจไม่พบปรสิตภายนอก

Stewart-cox *et al.* (1991) สำรวจพันธุ์ปลาบริเวณอุทยานแห่งชาติห้วยขาแข้ง พบปลาหมู 1 ชนิดคือ *Botia berdmorei*

Rainboth (1996) ศึกษาปลาน้ำจืดที่พบในแม่น้ำโขงประเทศกัมพูชา พบปลาหมูชนิด *Botia beauforti*, *B. helodes*, *B. modesta*, *B. morleti* และ *B. sidthimunki* และอ้างว่าพบการกระจายอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาในประเทศไทยด้วย

ชวลิต วิทยานนท์ และคณะ (2540) รายงานถึงความหลากชนิดของปลาน้ำจืดในประเทศไทย ได้เสนอรายชื่อปลาหมูทั้งสิ้น 12 ชนิดคือ *Botia beauforti*, *B. berdmorei*, *B. caudipunctata*, *B. eos*, *B. helodes*, *B. lecontei*, *B. longidorsalis*, *B. modesta*, *B. morleti*, *B. rostrata*, *B. rubripinnis*, และ *B. sidthimunki*

Monkolprasit *et al.* (1997) ทำบัญชีรายชื่อปลาของประเทศไทย มีรายชื่อปลาหมูอยู่ทั้งหมด 11 ชนิดคือ *Botia beauforti*, *B. berdmorei*, *B. caudipunctata*, *B. eos*, *B. helodes*, *B. lecontei*, *B. longidorsalis*, *B. lucasbahi*, *B. modesta*, *B. morleti* และ *B. sidthimunki*

Mills (1997) รวบรวมพันธุ์ปลาตู้สวยงามที่พบการกระจายในประเทศไทย ซึ่งมีปลาหมู *Botia horae*, *B. modesta* และ *B. sidthimunki*

คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2542) รายงานว่าปลาหมูอารีย์ *Botia sidthimunki* จัดเป็นสัตว์ถิ่นเดียวของประเทศไทย

จิราวรรณ คำธร (2542) ศึกษาชีววิทยา พฤติกรรม และนิเวศวิทยาบางประการของปลาหมูขาว *Botia modesta*

ธงชัย จำปาศรี (2542) ศึกษาอนุกรมวิธานปลาในแม่น้ำยม พบปลาหมู 3 ชนิดคือ *Botia helodes*, *B. modesta* และ *B. morleti*

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฝ่ายบริหารและจัดการทรัพยากรประมง (2542) ประกาศกฎกระทรวงให้ปลาหมูอารีย์ *Botia sidthimunki* เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าปี พ.ศ.2535

วรพล เองวานิช และคณะ (2542) ศึกษาชนิดของปลาหมูในแม่น้ำชีบริเวณพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบปลาหมูทั้งหมด 6 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. eos, B. helodes, B. lecontei, B. modesta* และ *B. morleti*

คีรี กออนันตกุล และคณะ (2543) ศึกษาพรรณปลาในบึงบอระเพ็ด พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia helodes* และ *B. modesta*

ชวลิต วิทยานนท์ และคณะ (2543) จัดทำคู่มือจำแนกพรรณปลาในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า โดยมีปลาหมูอารีย์ *Botia sidthimunki* ถูกจัดเป็นสัตว์น้ำคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าปี 2535 และพระราชบัญญัติการประมงปี 2535 ด้วย

ภานุพันธ์ พันธนิตย์ (2543) ศึกษาความหลากหลายของชนิดปลาในแม่น้ำเจ้าพระยาจาก จ.นครสวรรค์ ถึง จ.อยุธยา พบปลาหมู 3 ชนิดคือ *Botia eos, B. helodes* และ *B. lecontei*

2.3 การศึกษาปลาหมูในต่างประเทศ

งานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการศึกษาความหลากชนิดของปลาหมู รวมทั้งการศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปลาหมู มีดังต่อไปนี้คือ

Hamilton (1822) ศึกษาปลาในแม่น้ำคงคา และแม่น้ำสาขาในประเทศอินเดีย พบปลาหมู 1 ชนิด ในขณะนั้นใช้ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cobitis geto* ปัจจุบันคือ *Botia dario*

Weber and de Beaufort (1911) จัดทำบัญชีรายชื่อปลาบริเวณ Indo-Australian Archipelago มีรายงานว่าพบปลาหมูทั้งหมด 12 ชนิดคือ *Botia berdmorei, B. blythi, B. curta, B. dario, B. elongata, B. geto, B. grandis, B. histrionica, B. hymenophysa, B. macracanthus, B. modesta* และ *B. nebulosa*

Weber and de Beaufort (1916) บรรยายอนุกรมวิธานของปลาหมูซึ่งพบที่บริเวณ Indo-Australian Archipelago 2 ชนิด คือ *Botia hymenophysa* และ *B. macracanthus* จากรายชื่อของปลาหมูทั้งหมดที่เคยรายงานไว้ 12 ชนิด ในปีค.ศ. 1911

Reeves (1933) ศึกษาสัตว์มีกระดูกสันหลังในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศจีน พบปลาหมู 3 ชนิดคือ *Botia citraurata, B. purpurea* และ *B. rubrilabris*

Pellegrin and Fang (1940) ศึกษาปลาน้ำจืดในประเทศลาว ได้รายงานถึงลักษณะของปลาหมูชนิดย่อย *Botia beauforti formosa* ซึ่งแตกต่างจาก *B. beauforti beauforti* ตัวต้นแบบที่ Smith (1931) ได้รายงานไว้คือ มีลายพาดขวางลำตัว

Nichols (1943) ศึกษาปลาน้ำจืดในประเทศจีน พบว่ามีปลาหมูอยู่ทั้งสิ้น 8 ชนิดคือ *Botia citrauratea, B. compressicauda, B. fangi, B. pratti, B. purpurea, B. rubrilabris, B. superciliaris* และ *B. tientainensis*

Day (1958) ศึกษาความหลากชนิดของปลาในประเทศอินเดีย พบปลาหมู 6 ชนิดคือ *Botia almorhae, B. berdmorei, B. dario, B. geto, B. histrionica* และ *B. nebulosa*

Günther (1959) ได้รวบรวมพันธุ์ปลาน้ำจืดของโลก มีรายงานว่าพบปลาหมู *Botia berdmorei* ในประเทศพม่า, *B. hymenophysa* ในคาบสมุทรมลายู ประเทศสิงคโปร์ และ Greater Sunda Islands, *B. lohachata* ในประเทศปากีสถาน, *B. macracanthus* ในเกาะสุมาตราและบอร์เนียว และพบ *B. modesta* ในคาบสมุทรมลายู

Jordan (1963) รายงานชื่อสกุลของปลาทั้งหมดที่รู้จักกันในโลกสมัยนั้น ปลาหมูซึ่งอยู่ในสกุล *Botia* เป็น 1 ใน 43 สกุลที่สังกัดครอบครัว Cobitidae โดยมีปลาหมู *Botia almorhae* เป็นต้นแบบของสกุล

Hlaing (1967) จัดทำบัญชีรายชื่อปลาในประเทศพม่า มีรายชื่อปลาหมูอยู่ 2 ชนิดคือ *Botia berdmorei* และ *B. histrionica*

Sidthimunka *et al.* (1970) สำรวจทางการประมงในแม่น้ำโขงตามโครงการสร้างเขื่อนผามอง พบปลาหมู 3 ชนิดคือ *Botia hymenophysa, B. lecontei* และ *B. modesta*

Taki (1974) ศึกษาปลาน้ำจืดในประเทศลาว พบปลาหมู 7 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. eos, B. hymenophysa, B. lecontei, B. modesta, B. morleti* และ *B. sidthimunki*

Davidson (1975) ศึกษาปลาที่ใช้เป็นอาหารของประเทศลาว พบปลาหมู 2 ชนิดที่ถูกใช้ในการประกอบอาหาร โดยทำเป็นปลาส้มคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

Wheeler (1975) รายงานชนิดของปลาที่มีอยู่ในโลก มีรายงานปลาหมูไว้ 4 ชนิดคือ *Botia berdmorei, B. horae, B. macracantha* และ *B. sidthimunki*

Mai (1978) ศึกษาปลาน้ำจืดในทางตอนเหนือของเวียตนามพบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia gigantea* และ *B. hexafurca*

Mohsin and Ambak (1983) ศึกษาพันธุ์ปลาน้ำจืดบริเวณแหลมมลายู พบปลาหมู 2 ชนิดคือ *Botia hymenophysa* และ *B. modesta*

Kottelat and Chu (1987) ศึกษาชนิดของปลาหมูที่พบจาก Lancangjiang ซึ่งพบทั้งสิ้น 4 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. rostrata, B. superciliaris* และอีกชนิดซึ่งเป็นชนิดใหม่คือ *B. nigrolineata*

Roberts (1989) ศึกษาปลาน้ำจืดใน Kalimantan Barat ประเทศอินโดนีเซีย พบปลาหมูที่กระจายอยู่ในบริเวณนี้ทั้งหมด 3 ชนิดคือ *Botia hymenophysa, B. macracantha* และ *B. reversa*

Chu *et al.* (1990) ศึกษาปลาใน Yunnan ประเทศจีน รายงานว่าพบปลาหมู 8 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. berdmorei, B. histrionica, B. nigrolineata, B. robusta, B. rostrata, B. superciliaris* และ *B. yunnanensis*

Talwar and Jhingran (1991) ศึกษาปลาน้ำจืดในประเทศอินเดียและประเทศใกล้เคียง พบปลาหมูทั้งสิ้น 9 ชนิดคือ *Botia almorhae*, *B. berdmorei*, *B. birdi*, *B. dario*, *B. dayi*, *B. histrionica*, *B. lohachata*, *B. rostrata* และ *B. striata*

Menon (1992) ศึกษาปลาในประเทศอินเดีย พบปลาหมู 6 ชนิดคือ *Botia almorhae*, *B. birdi*, *B. berdmorei*, *B. dario*, *B. histrionica* และ *B. striata*

Hawkins (1993) รายงานถึงปลาหมู *Botia horae* มีพฤติกรรมการครองอาณาเขต

Kottelat *et al.* (1993) ศึกษาปลาน้ำจืดใน Western Indonesia และ Sulawesi พบปลาหมู 3 ชนิดคือ *Botia hymenophysa*, *B. macracantha* และ *B. reversa*

Petrovicky (1993) รายงานถึงปลาหมู 4 ชนิดที่ถูกนำไปเลี้ยงเป็นปลาตู้สวยงามคือ *Botia macracantha*, *B. modesta*, *B. lohachata* และ *B. sidthimunki*

Roberts (1995) ศึกษาปลาหมูในภาคใต้ของประเทศลาว พบปลาหมู 4 ชนิดคือ *Botia morleti*, *B. sidthimunki*, *Botia* sp. และอีกชนิดพบว่าเป็นชนิดใหม่คือ *B. splendida*

Taki and Doi (1995) ค้นพบปลาหมู 2 ชนิด ที่ยังไม่เคยมีรายงานการค้นพบมาก่อน จากแม่น้ำโขงประเทศลาวคือ *Botia caudipunctata* และ *B. longidorsalis*

Rainboth (1996) ศึกษาปลาน้ำจืดในแม่น้ำโขง ประเทศกัมพูชา พบปลาหมู 8 ชนิดคือ *Botia beauforti*, *B. eos*, *B. helodes*, *B. lecontei*, *B. modesta*, *B. morleti*, *B. sidthimunki* และ *Botia* sp.

Baird *et al.* (1999) ศึกษาปลาพื้นเมืองที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศลาว พบปลาหมูทั้งหมด 10 ชนิดคือ *Botia beauforti*, *B. caudipunctata*, *B. eos*, *B. helodes*, *B. lecontei*, *B. longidorsalis*, *B. modesta*, *B. morleti*, *B. nigrolineata* และ *B. splendida*

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Grant (1999-2001) อธิบายลักษณะภายนอกของปลาหมู (*Botia*) ในกลุ่ม *modesta* จำนวน 8 ชนิดคือ *Botia caudipunctata, B. eos, B. lecontei, B. longidorsalis, B. modesta, B. morleti, B. pulchripinnis* และ *B. rubripinnis*

Eschmeyer *et al.* (2000) รายงานถึงชื่อวิทยาศาสตร์ที่เคยตั้งกันมา (Nominal species) ทั้งหมดสำหรับปลาหมูในสกุล *Botia* ว่าปัจจุบันมีอยู่รวมทั้งสิ้น 76 ชื่อ แต่ใช้สำหรับปลาหมูที่รู้จักกันรวม 42 ชนิด

Kratochvil and Ladich (2000) ใช้ปลาหมู *Botia modesta* เป็นตัวแทนของปลาในกลุ่ม Cobitid fish ศึกษาถึงเรื่องการได้ยินเสียง

Kottelat (2001a) ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับปลาที่พบหรือคาดว่าจะพบในตอนเหนือของประเทศเวียตนาม พบปลาหมูทั้งสิ้น 2 ชนิดคือ *Botia pulchra* และ *B. robusta*

Kottelat (2001b) ศึกษาปลาน้ำจืดในประเทศลาว พบปลาหมูทั้งหมด 12 ชนิดคือ *Botia beauforti, B. caudipunctata, B. eos, B. helodes, B. lecontei, B. longidorsalis, B. longiventralis, B. modesta, B. morleti, B. nigrolineata, B. splendida* และ *B. sidthimunki*

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย